

Chrysis gracillima Först.

Herpen, ♀, 25.VI.'35 en ♀ 7.VII.'38; bij Epen (Z.L.), 14.VII.'38 een ♀ op een paal.

H. TEUNISSEN.

De in Nederland voorkomende door Hymenoptera gevormde gallen.

De vliesvleugeligen, die gallen vormen, behooren tot drie families, de *Cynipidae*, de *Chalcididae* en de *Tenthredinidae*. Het grootste aantal behoort tot de onderfamilie der *Cynipinae* of echte galwespen. Ofschoon deze het beste onderzocht zijn, werden in de laatste jaren toch een groot aantal soorten gevonden, die nog niet van ons land bekend waren. Een vergelijking wordt gemakkelijk gemaakt, omdat Dr. J. Th. Oudemans in 1900 in zijn bekende standaardwerk „de Nederlandsche Insecten” een lijst opnam van de toen bekende soorten, die, zooals hij zelf op blz. 749 in noot 1 zegt, stellig nagenoeg volledig is, omdat zij hem gegeven is door Prof. M. W. Beijerinck, wiens jarenlange biologische studiën op dit gebied hem met hetgeen onze fauna daarvan aanbiedt, uiterst vertrouwd maakten.

In de hierna volgende lijst worden de nieuwe aanwinsten aan *Cynipiden*-gallen met een * aangegeven. Bij de door andere vliesvleugeligen gevormde gallen is dit niet mogelijk, daar oudere lijsten daarvan ontbreken.

Het is moeilijk te beslissen, welke nomenclatuur bij het opnoemen van de echte galwespen gevolgd moet worden. Vele soorten komen in twee generaties voor, een a g a m e en een t w e e s l a c h t i g e en men was vroeger gewoon beide generaties, die zoowel morphologisch als in hunne gallen vaak sterk van elkaar verschillen, elk een eigen naam te geven. Later heeft men den oudsten van de beide namen als soortnaam gekozen en de twee generaties van elkaar onderscheiden door de bijvoeging van de teekens ♀ ♀ voor de agame en ♀ ♂ voor de bisexueele generatie. Kingsey¹⁾ heeft in zijn belangrijke studie over de galwespen, behorende tot het geslacht *Cynips*, den ouden naam van Linnæus *Cynips* gegeven aan soorten, die door Europeesche onderzoekers in het geslacht *Diplolepis* (tevooren *Dryophanta*) werden ondergebracht. Het genus *Cynips* van latere auteurs, *Cynips kollari* Htg., *C. quercus-calicis* Burgsd, e.a., zou nu *Adleria* moeten heeten. Als niet-systematicus matig ik mij geen oordeel aan en daar bij een volledige bewerking van de galwespen zonder twijfel tal van naamsveranderingen noodig

¹⁾ A. C. Kingsey. The gall wasp genus *Cynips*, a study in the origin of species. Indiana University studies, vol. XVI, 1929.

zullen blijken te zijn, heb ik de namen gekozen, zooals zij voor eenigen tijd gebruikelijk waren, d.w.z. voor elke generatie een eigen naam. Voor de cecidologen is dit een groot gemak, omdat vele gallen in de literatuur met den soortnaam van de betreffende wesp worden aangegeven. Dit werd o.a. door *Beijerinck*²⁾ gedaan. Men spreekt van de *folii*- en de *taschenbergi*-gal, de bewoners daarvan zijn twee generaties van hetzelfde insect, die volgens *Kingsey* nu moeten heeten: *Cynips folii* var. *folii* agame vorm *folii* L. en *Cynips folii* var. *folii* bisexueele vorm *taschenbergi* (Schlechtendal). Het is om er den adem bij te verliezen!

De meeste gallen op den eik komen vrijwel overal voor, waar deze boom groeit, zij het niet alle in even groot aantal en vaak van jaar tot jaar sterk wisselend in frequentie. Bij dergelijke algemeen voorkomende soorten wordt niets naders over de verspreiding in ons land gezegd. Bij de andere soorten vindt men een opgave van hetgeen tegenwoordig over hun voorkomen bekend is.

Bij de gallen door *Chalcididen*, in het bijzonder door vertegenwoordigers van het geslacht *Isthmosoma* gevormd, volgde ik de nomenclatuur van *Hedicke*³⁾ en bij die door *Tenthrediniden* veroorzaakt, de nomenclatuur van *Dittrich*⁴⁾.

Cynipidocecidia.

Op *Quercus*-soorten.

Links de agame, rechts de bisexueele generatie.

1. *Neuroterus numismalis* Fourc. - *vesicator* Schlichtd.
2. „ *lenticularis* Ol. - *quercus-baccarum* L.
3. „ *fumipennis* Htg. - *tricolor* Htg.
4. „ *laeviusculus* Schck. - *albipes* Schck.
- 5*. „ *laeviusculus reflexus* Kieff. - *albipes reflexus* Kieff. In Zuid Limburg tamelijk algemeen, bv. bij Epen.
6. „ *schlechtendali* Mayr. - *aprilinus* Gir.
7. *Cynips kollari* Htg. - *Andricus circulans* Mayr. De bisexueele generatie op *Quercus cerris* L.
8. „ *quercus-calicis* Burgsd. - *Andricus cerri* Bey. De bisexueele generatie op *Quercus cerris* L. Plaatselijk algemeen.

²⁾ M. W. Beijerinck. Beobachtungen über die ersten Entwicklungsphasen einiger Cynipidengallen. Amsterdam, 1882.

³⁾ H. Hedicke. Die Isthmosominocecidien, von Isthmosominen verursachte Pflanzengallen und ihre Erzeuger. Die Zoocecidien. Stuttgart, 1924.

⁴⁾ R. Dittrich. Die Tenthredinidocecidien, durch Blattwespen verursachte Pflanzengallen und ihre Erzeuger. Die Zoocecidien. Stuttgart, 1924.

- 9*. *Cynips conglomerata* Gir. Bisexueele generatie onbekend. De soort is twijfelachtig inlandsch. Zij is tweemaal in ons land gevonden in Baarn door D. Bierhaalder en in Dieren door J. Koornneef, maar er werden geen *conglomerata*-wespen uit verkregen, zoodat de mogelijkheid blijft bestaan, dat de gallen niets anders waren dan door inquilinen misvormde en klein gebleven *kollari*-gallen.
10. *Andricus quercus-radici* F. - *trilineatus* Htg.
11. „ *sieboldi* Htg. - *testaceipes* Htg.
12. „ *quercus-corticis* L. - *gemmatus* Adl., bekend van Hilversum, Bloemendaal, Baarn, Doorn, Leersum en Slagharen.
- 13*. „ *rhizomae* Htg. - *testaceipes nodifex* Kieff. De wesp van de agame generatie werd door Beijerinck, zooals ik in nagelaten aantekeningen van hem vermeld vond, uit gallen in Wageningen verzameld, gekweekt. Bewijsmateriaal ontbreekt.
14. „ *fecundator* Htg. - *pilosus* Adl.
15. „ *globuli* Htg. - *inflator* Htg.
16. „ *autumnalis* Htg. - *quercus-ramuli* L.
17. „ *collaris* Htg. - *curvator* Htg.
18. „ *callidoma* Htg. - *cirratus* Adl.
19. „ *malpighi* Adl. - *nudus* Adl.
20. „ *ostreus* Htg. - *furunculus* Bey.
21. „ *solitarius* Fonsc. - **Oncaspis filigranata* Dettm.
22. „ *glandulae* Schck. Geen tweeslachtige generatie bekend. Gevonden te Haarlem, bij de Grebbe, den Plasmolen en in Zuid Limburg.
23. „ *albopunctatus* Schlchtd.
- 24*. „ *seminationis* Gir.
25. „ *quadrilineatus* Htg.
- 26*. „ *clementinae* Gir. Deze gal is twijfelachtig inlandsch, zij is in een exemplaar door Bierhaalder in Baarn gevonden, de determinatie is onzeker. De gal komt echter in Duitschland, Frankrijk en Engeland voor, kan dus ook hier aanwezig zijn.
27. *Biorrhiza aptera* Bosc. - *pallida* Ol.
28. *Trigonaspis renum* Htg. - *megaptera* Pz.
29. „ *synaspis* Htg. - *megapteropsis* de Vriese. Zeldzaam, Hilversum, Huis ter Heide, Renkum, Gorssel.
30. *Diplolepis quercus-folii* L. - *taschenbergi* Schlchtd.
31. „ *longiventris* Htg. - *similis* Adl.
32. „ *divisa* Htg. - *verrucosa* Schlchtd.

33. *Diplolepis disticha* Htg. Van deze en de volgende zijn de bisexueele generaties onbekend. Door Beijerinck in 1880 bij Wageningen gevonden, verder bekend van den Plasmolen en Zuid Limburg, vooral op *Quercus sessiliflora* Sm.
- 34*. „ *agama* Htg. Gevonden bij den Plasmolen en in Zuid Limburg, vooral op *Quercus sessiliflora* Sm.
- 35*. *Cynipide*. Onbeschreven galwesp in zeer weinig veranderde knoppen. Baarn.

Op *Acer pseudo-platanus* L.

- 36*. *Pediaspis sorbi* Tischb. - *aceris* Först. In Zuid Limburg en Z.O. Brabant.

Op *Hieracium*-soorten.

37. *Aulacidia hieracii* Bché. Op *Hieracium laevigatum* Willd., *murorum* L., *sabaudum* L., *umbellatum* L. en *vulgatum* Fr. Algemeen.
- 38*. „ *pilosellae* Kieff. Op *Hieracium pilosella* L. Makkinga, Nuth.

Op *Rubus fruticosus* L. en *caesius* L.

39. *Diastrophus rubi* Htg. Overal, maar niet algemeen.

Op *Potentilla*-soorten.

- 40*. *Diastrophus mayri* Reinh. Op *P. argentea* L. 's-Graveland.
- 41*. *Xestophanes potentilla* Vill. op *P. reptans* L. Hier en daar in de duinen en bij Wijk bij Duurstede.
- 42*. „ *brevitarsis* Thoms. Op *P. erecta* Rauschl. De gallen zitten vaak onder mos en tusschen grassen verborgen, waarschijnlijk niet zeldzaam. Soest, Leersum, Amersfoort, Hattem, Hoogeveen.

Op *Centaurea jacea* L.

- 43*. *Aylax jaceae* Schck. Terneuzen, Leersum, waarschijnlijk niet zeldzaam.

Op *Glechoma hederaceum* L.

44. *Aylax glechomae* L. Algemeen.

Op *Hypochoeris radicata* L.

- 45*. *Aylax hypochoeridis* Kieff. Algemeen hier en daar in de duinen, zeldzamer in het binnenland.

Op *Papaver dubium* L.

46. *Aylax papaveris* Perr. Algemeen.
 47. „ *minor* Htg. In 1937 door den Heer J. Koornneef bij Rhenen gevonden.

Op *Taraxacum officinale* L.

- 48*. *Cynipide*. Enkele malen in de duinen bij den Haag en bij Petten door J. van Soest en J. Rombouts gevonden. Een dergelijke gal, voorkomend in N. Amerika, wordt veroorzaakt door *Aylax taraxaci* Asm.

Op *Tragopogon pratense* L. ssp. *minor* Rouy.

- 49*. *Aulacidea tragopogonis* Thoms. In de duinen bij den Haag en op Oostvoorne.

Op *Rosa*-soorten.

50. *Rhodites rosae* L. Algemeen.
 51. „ *mayri* Schlchtd. Niet zoo algemeen; vooral in de duinen.
 52. „ *spinosissimae* Gir. Algemeen.
 53. „ *eglanteriae* Htg. Algemeen.
 54. „ *rosarum* Gir. Tamelijk zeldzaam, Hilversum, Baarn, Leiden, Leersum, Wageningen, Apeldoorn, Houthem.
 55*. *Cynipide*. Op *Rosa spinosissima* L. Eenmaal in de duinen bij Katwijk door mej. G. B. C. van Rhijn gevonden.

Chalcididocecidia.

56. *Isthmosoma hieronymi* Hed. Op *Festuca ovina* L. Wassenaar, Bilthoven, Baarn, Oldenbroek, Speulde, Dommelen, Eibergen, Valkenswaard.
 57. „ *poicola* Hed. Op *Poa nemoralis* L. Plasmolen.
 58. „ *hyalipenne* Walk. f. *maritima* Hed. Op *Triticum junceum* L. Algemeen in de duinen.
 59. „ *hyalipenne* Walk. f. *typica* Hed. Op *Triticum repens* L. Algemeen.
 60. „ *hordei* Harr. Op *Triticum junceum* L. Katwijk, IJmuiden en op *T. repens* L. Heilo, Bilthoven.

Tenthredinidocecidia.

61. *Tenthredinide* op *Prunus spinosa* L. Overveen, Doetinchem, Denekamp.

62. *Blennocampa pusilla* Klug. Op *Rosa Eglantaria* L. Hillegom. Op *Rosa canina* L. Denekamp, Hulsberg, Epen.
Op *Salix*-soorten.
63. *Euura amerinae* L. Op *S. alba* L. Slagharen.
64. „ *atra* Jur. Op *S. aurita* L. Eibergen.
65. „ *saliceti* Fall. Op *S. aurita* L. Bilthoven.
S. cinerea L. Amby.
66. „ *testaceipes* Zadd. Op *S. alba* L × *fragilis* L. Leiden, Heerlen, Epen, *S. aurita* L. Baarn.
67. „ *venusta* Zadd. Op *S. aurita* L. Bilthoven, Baarn. Leersum, *S. aurita* L. × *repens* L. Hoogeveen.
68. *Pontanea capreae* L. Algemeen op *S. alba* L. en *S. alba* L. × *fragilis* L. Op *S. aurita* L. Breukelen, Assen, Borger. *S. aurita* L. × *cinerea* L. Maasbree, Roden *S. Caprea* L. Leersum. *S. cinerea*. Hilversum. *S. fragilis* L. Amsterdam, Leiden, Houthem. *S. triandra* L. Voorthuizen, Leersum, Denekamp.
69. „ *collactanea* Först. Algemeen op *S. repens* L.
70. „ *femoralis* Cam. Op *S. purpurea* L. Haarlem, Vogelenzang, Baarn, Denekamp.
71. „ *joergenseni* Ensl. Op *S. Caprea* L. Doetinchem.
72. „ *leucosticta* Htg. Algemeen op *S. aurita* L. en *S. aurita* L. × *S. cinerea* L. Op *S. Caprea* L. Epen. *S. cinerea* L. Bussum, Horst.
73. „ *pedunculi* Htg. Op *S. aurita* L. Hilversum, Leersum, Denekamp, Hoogeveen. *S. aurita* L. × *cinerea* L. Bilthoven. *S. Caprea* L. Epen. Algemeen op *S. repens* L.
74. „ *vesicator* Br. Op *S. purpurea* L. Haarlem, Vogelenzang, Baarn, Denekamp.
75. „ *viminalis* L. Algemeen op *S. purpurea* L. Leersum.

W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN.

Adresveranderingen.

- P. Benno, Capucijnenklooster, Babberich (Gelderl.).
Ir. P. A. Blijdorp, Arboretumlaan 7, Wageningen.
Dr. A. Diakonoff, Proefstation voor de Java-Suikerindustrie, Biologische afdeling, Pasoeroean, Java.
Dr. C. de Jong, Acacialaan 18, Leiderdorp.
Prof. Dr. A. L. G. Lameere, Rue de Livourne 103, Ixelles-lez Bruxelles.
Dr. A. Reyne, Zevenhuizen M 40, Heiloo (N. H.).